

ЧОВЕШКИЯТ РАЗУМ МЕЖДУ ВЕЧНОТО И ВРЕМЕННОТО, КРАЙНОТО И БЕЗКРАЙНОТО

Днес е добре известно, че в условията на глобализация съвременната философия не може да се окачестви като образец на рационалността, от която се нуждае човечеството. Последното изпитва потребност от една по-висша рационалност без да бъдат отхвърлени добрите историко-философски традиции. Това прави проблемът за философската рационалност с оглед на бъдещето особено актуален. Рационалността на истинното познание все по-убедително се утвърждава и като аксиологически проблем, а самата философия следва да се схваща не само като висша ценност, но и като **пазителка на общочовешките ценности**. В настоящата книга крайността (Endlichkeit) се осмисля и чрез съдбата на крайните неща и смъртта (с която още Платон свързва философията). На фона на безкрайността и вечността крайността несъмнено е битийна ограниченост. Но локалните ценности се противопоставят на съвременния глобализъм, ако той е насочен срещу тях. Крайното участва активно в историчността и времевостта на нещата в съвременния свят. Човешката природа като битие и като мислене семиотически е съотнесена и с континуума на света. В условията на глобализма човекът все по-убедително се схваща като истинното битие на Вселената. Така човешката същност на Космоса и разумната същност на човека се оказват взаимосвързани по един онтологичен начин. Не случайно по отношение на смъртта като краен резултат и по отношение на архетиповете човекът и Космосът се оказват идентични.

По отношение на живота и смъртта като космически феномени ще отбележим, че извън четиримерния континуум време не съществува и следователно тази област се съотнася с вечността (като антиномия на смъртта). Животът и смъртта си дават непреодолима среща в нашето настояще. Задълбоченият анализ на съвременната глобализация показва, че в много отношения тя е насочена срещу традиционните ценности на духовния живот. От гледна точка на взаимоотношението между отделните раздели може да се каже, че настоящата книга надхвърля традиционните критерии

на един обикновен сборник. С нея се поставя началото на поредица от изследвания, посветени на съвременната философия.

Онтологичните аспекти на проблема за смъртта възникват с особена настойчивост, когато метафизичното мислене се опитва да изведе цялата природна действителност от всеобщи принципи. Те обаче са пренебрегнати от мотивите на съвременната глобализация. В настоящата книга те играят роля на основополагащи идеи при метафизичната интерпретация на живота и смъртта. Така става ясно защо концептуално общото (което обединява отделните автори на настоящата книга) пряко или косвено се отнася до такива категории като: битие, небитие, свобода, безсмъртие, Бог, живот, душа, истина, материя, ставане, Дух (световен), природа, Космос, човек, история и др. Те от своя страна имплицират съответни онтологически проблеми, които в известен смисъл обединяват отделните глави на настоящата книга в **два основни раздела**. От тази гледна точка книгата е израз на една несекваща потребност на човека от постигане най-дълбоката същност, която обуславя единството на битието и мисленето. Книгата като цяло обхваща такива метафизични проблеми, които в по-голямата си част засягат самата същност на рационализма, а така също и неговото съотношение с ирационализма, както е например при Янко Янев. В този смисъл традиционните философски ценности попадат под удара на съвременната глобализация, но влияят върху схващането за **глобалността**.

На фона на безкрайността крайността (Endlichkeit) се схваща като свойство на протяжните неща, които са и времево ограничени. Всяко крайно нещо притежава собствени битийни граници, подобно на човешкия биологичен живот. Крайността изразява преходност и ограниченост на човешкото (земно) битие. Единството на крайност и безкрайност (по принцип) изразява възможността за ино-битие, т.е. за повече битие в пряко отношение към безкрайността. На това се противопоставя съвременната глобализация. Вечността (Ewigkeit), пряко или косвено, е съотнесена с човека. Но съвременната глобализация руши и добрите страни на това отношение. Вечността изключва от себе си времевия компонент, но го подчинява на себе си. Вечността предпоставя и вечното време като безкрайно време(траене). Срещу него се изправя съвременният стремеж към обезценяване на човешките ценности под натиска на съвременната глобализация. Човешките ценности носят белега на вечността. Всяка крайност притежава своя времевост (Zeitlichkeit), която е съотнесена и с бъдещето като безкрайност. Макар да е от друг порядък човешкото тук-битие (Dasein) е не само „сега“. Настоящото деструктивно съвремие е точката, която дели историческото минало от бъдещето. Рационалността в настоящата книга служи като условие, което предпоставя постигането на висшите цели, от които се нуждае съвременната глобализация.

Истинската вечност, към която се стреми човекът, е извън времето, но се проявява и чрез него. Извън времето е и ноологичната реалност. Но човек живее и страда в настоящето. Битийното първоначало е безкрайността. Вечността сама по себе си е безкрайна, но ние можем да я схванем и като ноология.

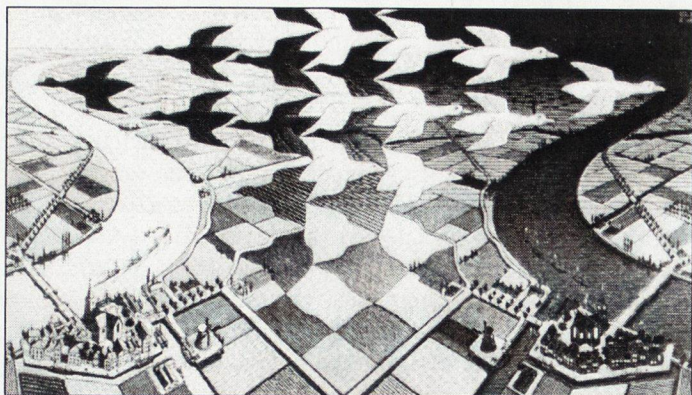
Макар днес да господства плурализмът на научната рационалност, настоящото колективно изследване включва един кръг от взаимосвързани проблеми на съвременната философия, които се разработват във ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“. Може да се каже, че всеки раздел и всяка глава притежават собствен евристичен потенциал, който е насочен и срещу отрицателните последици на съвременната глобализация. Заедно с това се отчита постмодернистката критика на рационализма в науката. Използвани са изследователски подходи (в тяхното взаимодействие) към съвременната рационалност и нейния ноосферен обхват. Ноосферата може да се разглежда като добрата алтернатива на съвременната глобализация. В това отношение на преден план излиза ноологията като наука за ноосферата.

Най-общото в тази книга, което обединява в едно цяло двата раздела е, че философската рефлексия се утвърждава както онтологически, така и гносеологически. В субстанцията като израз на безсмъртието битийното е тъждествено на мисленето. Очертава се перспективата на един ноологичен глобализъм.

Не бива да се забравя, че разумът (Vernunft) и разумността се разглеждат като духовна способност на човека. Разумът има отношение и към ценностното познание в историята на българската философия. Без него е невъзможно да се осмисли по един онтологичен начин универсалната взаимовръзка между нещата, пренебрегвана понякога от съвременния обезценностяващ глобализъм. Но глобализмът се изживява и онтически.

От гледна точка на крайното и безкрайното смъртта на човека преминава на фона на живота, придаващ един оптимистичен облик на Вселената. Смъртта се схваща (поради своята социална функция) като „велика уравнилелка“ (Бердяев) не само между хората, но и между Космоса и човека. По един удивителен начин сянката на тази жизнена уравнилелка (Втори раздел) се появява дори при най-висшите постижения на човешкия дух. В книгата намира място и проблемът за живота на смъртта, представен от Юлия Кръстева. Специално внимание се обръща на факторите, които поддържат жизнената функция на смъртта в нашето съвремие, независимо, че тя няма битие в себе си. Показателно е, че днес смъртта иска да обхване дори прозрението на човешкия дух за вечния живот, който трябва да надделее вездесъщата смърт. Несъмнено приятната възможност за вечен живот като противоположност на смъртта подхранва копнежа за без-

смъртие на фона на двустранния обхват между крайното и безкрайното. Именно в това отношение намира своето място светът на прагматизма и търсенето на автентичния свят посредством софистиката. Вярата в съмнението се стреми да подкопае истинните постижения на разума. Но

когато дадено съмнение се откаже от истината то става съмнително. За това свободата е екзистенциално предизвикателство.

Настоящото колективно изследване включва особено широк кръг от проблеми и идеи, представени многоаспектно с оглед на съвременните ценностни критерии.

Автори на отделните глави в книгата „СЪВРЕМЕННА ФИЛОСОФИЯ. Човекът между крайното и безкрайното са: проф. д-р Любомир Христов, доц. д-р Евлоги Данков, доц. д-р Вихрен Бузов, доц. д-р Росина Данкова, доц. д-р Минчо Минчев, доц. д-р Лъчезар Андреев, гл.ас. д-р Цветана Фиковска. Първи раздел: Значението на рационализма в българската национална и европейска идентичност. Първа глава: Философия, геостратегия и глобализъм (Диспропорции в отношението „изток – запад“ (Любомир Христов), Втора глава: Съвременната западноевропейска философия и българите (Евлоги Данков), Трета глава: Научната рационалност, избор и решение (Вихрен Бузов), Четвърта глава: Ноосферата като сфера на разума и като предмет на съвременната ноология (Росина Данкова). Втори раздел: Просветеният разум между смъртта и вечността – Първа глава: Навременни разсъждения върху смисъла на крайното (М. Минчев), Втора глава: Просветеният разум и „неразумната“ история (Цв. Фиковска), Трета глава: Светът на прагматизма или автентичният свят на софистиката (Л. Андреев).

Евлоги Данков